

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS THROUGH
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY

นัยะนันท์ ชุมบัวจันทร์

Naiyanan Chumbuachan

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Buddhist Educational Administration, Faculty of Education,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author e-mail: naiyanan71@gmail.com

วันที่รับบทความ 20 เมษายน 2568; วันที่แก้ไข 23 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับ 29 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้บทบาทของครูต้องปรับเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงได้รับความสำคัญมากขึ้นควบคู่กับการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง บทบาทของ “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)” จึงมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผู้เขียนขอเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนี้ 1) ความหมายและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ความสำคัญของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาครู 3) ขั้นตอนการดำเนินงาน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) กรอบแนวคิดการพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและ 5) แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาโดยสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนข้อค้นพบจากการสังเคราะห์เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ 1) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกลไกการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนแนวปฏิบัติระหว่างครู ซึ่ง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในสถานศึกษา และสร้างวัฒนธรรมของการเรียนรู้ต่อเนื่อง 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถูกนำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21อย่างแท้จริง 3) เกิดกรอบแนวคิด สำหรับการพัฒนาครูด้วย ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การระบุปัญหาการจัดการเรียนรู้, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, และการสะท้อนผลและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; การพัฒนาครู

Abstract

The evolving landscape of 21st century education has necessitated a paradigm shift in the role of teachers—from mere transmitters of knowledge to designers of learning experiences, emphasizing student-centered approaches. Consequently, active learning has emerged as a critical pedagogical approach, closely tied to the ongoing professional development of educators. Within this context, the Professional Learning Community (PLC) model serves as a strategic mechanism to enhance the effectiveness of instructional practices.

This article examines the integration of PLCs in promoting active learning among teachers, addressing five key areas: (1) the definition and conceptual underpinnings of active learning; (2) the significance of PLCs in teacher development; (3) the operational processes of PLCs that foster active learning; (4) a conceptual framework for teacher development through PLCs; and (5) practical guidelines for implementing PLC-based strategies in educational institutions. These insights aim to inform the design of PLC activities that promote active learning, encourage collaborative professional cultures, and ultimately support sustainable improvements in student outcomes.

A synthesis of relevant literature yields three primary findings: (1) PLCs provide a sustainable mechanism for teacher development through collaborative practice, knowledge exchange, and reflective dialogue, thereby cultivating a culture of continuous learning; (2) active learning can be effectively incorporated into instructional planning via PLCs, empowering teachers to create participatory learning environments aligned with 21st century competencies; and (3) a four-stage conceptual framework for active learning-oriented teacher development is proposed, encompassing: identifying instructional challenges, engaging in collaborative learning within PLCs, designing active learning lesson plans, and reflecting upon and refining instructional practices.

Keywords: Active Learning; Professional Learning Community (PLC); Teacher Development

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและมีระบบ ซึ่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional

Learning Community: PLC) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเชิงรุกอย่างยั่งยืน (DuFour, R. (2010)

แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีรากฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสะท้อนคิดร่วมกัน (Stoll et al., 2006) องค์ประกอบหลักของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ การมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย การใช้ข้อมูลสะท้อนผลการเรียนรู้ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ องค์ประกอบเหล่านี้สามารถส่งเสริมให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของผู้เรียน

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูให้สามารถออกแบบและบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงรุกได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมุ่งเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในประเทศไทย เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม

ประกอบด้วยโครงสร้าง 5 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) ความหมายและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก (2) ความสำคัญของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ (3) ขั้นตอนการดำเนินงาน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (4) กรอบแนวคิดการพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงรุก และ (5) แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร/วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูและโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ความหมายและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย โดยนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไว้ ดังนี้ (Bonwell & Eison, 1991) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การอภิปราย การตั้งคำถาม การแก้ปัญหา และการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (Freire, 1970) เสนอแนวคิดว่าการเรียนรู้ที่ดีไม่ใช่การป้อนข้อมูลจากครูไปยังผู้เรียน แต่คือกระบวนการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนความคิดและสร้างองค์ความรู้ของตนเองได้ (Davies, 2003) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสร้างบริบทที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำนาย พรธิภา ชินะประยูร (2552) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือการสร้างสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนต้องลงมือ

คิดและทำ มีการโต้ตอบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างมีเป้าหมาย กิรติ บุญเจือ (2554) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกคือการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการลงมือปฏิบัติ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การทดลอง และการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกคือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม กระตุ้นให้คิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และนำความรู้ไปใช้ได้จริง โดยใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและวิชาชีพ

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่เน้น “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการร่วมมือกัน ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงถือเป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของผู้เรียน

ความสำคัญของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาครู

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ครูร่วมกันเรียนรู้ พัฒนา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (DuFour, 2004) แนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เน้นให้ครูทำงานเป็นทีม ใช้การสะท้อนตนเอง และข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การที่ครูได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นั้น ช่วยลดภาวะการทำงานแบบแยกส่วน และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร (Hord, 1997) ครูสามารถแลกเปลี่ยนปัญหา ข้อเสนอแนะ และร่วมกันพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ Fullan (2006) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีบทบาทสำคัญในการสร้างภาวะผู้นำทางวิชาชีพ และเป็นแนวทางในการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน โดยครูจะมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อการสอน และสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น จากการศึกษาของ Stoll et al. (2006) พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร และเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการเรียนรู้ของนักเรียนในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้เน้นย้ำให้โรงเรียนจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครู โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การคิดวิเคราะห์ และการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การสะท้อนตนเอง และการพัฒนาแนวปฏิบัติทางการสอนอย่างมีระบบ ครูที่เข้า

ร่วม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อย่างต่อเนื่องมักมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน และสร้างวัฒนธรรมวิชาชีพที่ยั่งยืนในสถานศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินงาน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูนั้น ต้องอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน และเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของครูทุกคน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมการสอนและแนวคิดในการจัดการเรียนรู้

1. การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม กล่าวคือการระดมความคิดเห็นครูเพื่อกำหนดเป้าหมายในการ

พัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยควรมุ่งเน้น “การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (DuFour, 2004) ทั้งนี้การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือ ครูควรใช้ข้อมูลหลากหลาย เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ข้อมูลจากแบบประเมิน หรือการสังเกตในชั้นเรียน เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา (Stoll et .2006) การวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะนำไปสู่การตั้งคำถามสำคัญ เช่น นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างไร ครูใช้วิธีการสอนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนหรือไม่

3. การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ ครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning), การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning), และการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-based Learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Johnson, D. W., & Johnson, R. T., 1999)

4. การทดลองใช้ในห้องเรียน กล่าวคือ หลังจากออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ครูนำไปทดลองใช้จริงในห้องเรียน จากนั้นนำมาสะท้อนผลการสอนภายใต้กระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการแลกเปลี่ยนผลลัพธ์จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน การสัมภาษณ์ หรือการสอบถามความเห็นผู้เรียน (Hord, 1997)

5. การสะท้อนผลและปรับปรุง กล่าวคือ ครูร่วมกันสะท้อนผลจากการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลกลับไปปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นวงจรของการเรียนรู้ร่วมกัน (Reflection & Refinement) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก (Lomos, Hofman, & Bosker, 2011)

สรุปขั้นตอนการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรเริ่มต้นจากการสร้างเป้าหมายร่วม การใช้ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการสะท้อนผลการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไม่เพียงแต่พัฒนาครูเท่านั้น แต่ยังสร้างคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เหมาะสมกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดการพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาครูผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Values and Vision)

DuFour, R., & Eaker, R. (1998) ระบุว่า การมีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมเป็นรากฐานสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เนื่องจากทำให้ครูและบุคลากรทุกคนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน

2. การทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย (Collaborative Teamwork)

Stoll et al. (2006) กล่าวว่า การทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างครู เป็นหัวใจของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การวิเคราะห์ปัญหา และการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

3. การมุ่งเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียน (Focus on Student Learning Outcomes)

Hord, (1997) กล่าวว่า ครูในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นฐานในการปรับปรุงการสอน เพื่อให้เกิดพัฒนาการที่แท้จริงของผู้เรียน

4. การเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (Collective Learning and Application)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สนับสนุนให้ครูเรียนรู้และนำความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง Vescio et al. (2008) ระบุว่า การเรียนรู้ร่วมกันนี้จะสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการพัฒนานวัตกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การสะท้อนคิดและประเมินผล (Reflective Dialogue and Evaluation)

Lieberman, A., & Miller, L. (2011) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ส่งเสริมการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อให้ครูสามารถประเมินแนวทางการสอนของตนเอง และปรับเปลี่ยนตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง

สรุปจากกรอบแนวคิดข้างต้น ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างมีระบบ ครูจะไม่ทำงานอย่างโดดเดี่ยวแต่สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถือเป็นแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การอภิปราย การแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Prince, 2004) การนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาใช้ในการส่งเสริมการจัดการ

เรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษานั้น ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาครูทั้งในด้านองค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยมีแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน กล่าวคือ ควรร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างชัดเจน เพื่อให้ครูในโรงเรียนมีทิศทางร่วมกัน เช่น พัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน หรือเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในวิชาหลัก (DuFour et al., 2006)

2. การสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กล่าวคือ ควรส่งเสริมให้ครูได้มีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอน เช่น การจัดประชุมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รายสัปดาห์ การจัดกิจกรรมเสวนาครู หรือการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Stoll et al., 2006)

3. การใช้ข้อมูลนักเรียนเพื่อพัฒนาการสอน กล่าวคือ ครูควรวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Hord, 1997)

4. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน กล่าวคือ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการสอนในห้องเรียน (ศรีวรรณ สุวรรณพลาย, 2560)

5. การนิเทศและสะท้อนผลร่วมกัน กล่าวคือ การนิเทศหรือการสังเกตการสอนจากเพื่อนครู และการสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาครูตามแนวคิดของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ครูเห็นมุมมองใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (Lieberman & Miller, 2011)

สรุปได้ว่าการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดเมื่อมีการวางเป้าหมายที่ชัดเจน ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยครูทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านข้อมูลจริงของผู้เรียน ทั้งนี้การสนับสนุนเชิงนโยบายและการมีส่วนร่วมของผู้นำทางการศึกษา ถือเป็นปัจจัยเสริมที่ช่วยให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างยั่งยืน

สรุปองค์ความรู้

บทความเรื่อง "การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผ่านกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูให้สามารถออกแบบ จัดการ และสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ 1) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกลไกการพัฒนารู้อย่างยั่งยืนโดยอาศัยการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนแนวปฏิบัติระหว่างครู ซึ่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในสถานศึกษาและสร้างวัฒนธรรมของการเรียนรู้ต่อเนื่อง 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกถูกนำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง 3) เกิดกรอบ

แนวคิด (Conceptual Framework) สำหรับการพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ (1) การระบุปัญหาการจัดการเรียนรู้, (2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, (3) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, และ (4) การสะท้อนผลและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ ดังภาพ

ภาพ "กรอบแนวคิด การพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก "

ที่มา : สังเคราะห์ขึ้นโดยผู้เขียน

การถ่ายทอดและการนำไปใช้ประโยชน์ แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมครู การพัฒนาหลักสูตรศาสตร์ การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในโรงเรียน รวมถึงการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ระดับสถานศึกษาและระดับชาติ โมเดลการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ยังช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันด้านแนวคิด "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" ในกลุ่มครู และสามารถใช้เป็นต้นแบบขยายผลสู่เครือข่ายการศึกษาอื่น ๆ ได้และ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ 1) ควรจัดให้มี โครงการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ระดับพื้นที่ ที่บูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเข้ากับการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู 2) สนับสนุนให้มีการใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและกระบวนการสะท้อนคิดหลังการสอน (Reflective Practice) เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ควรมีการนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ระหว่างครู ผู้บริหาร และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)*. สำนักพัฒนา
นวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- กิริติ บุญเจือ. (2554). *ปรัชญากับการศึกษา*. พิมพ์ดี.
- พรธิภา ชินะประยูร. (2552). *การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์*. โอเดียนสโตร์.
- ศรวิวรรณ สุวรรณพลาย. (2560). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา. *วารสาร
ศึกษาศาสตร์ปริทรรศน์*, 32(1), 11–23.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการวิจัยเชิงนโยบาย: แนวทางการส่งเสริมการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา*. พรักหวานกราฟฟิค.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*
(ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1). George Washington University.
- Davies, D. (2003). Active learning strategies and teaching tools. *Teaching and Learning Journal*,
4(1), 20–25.
- DuFour, R. (2004). What is a “professional learning community”? *Educational Leadership*, 61(8),
6–11.
- DuFour, R. (2010). *Whatever it takes: How professional learning communities respond when
kids don't learn*. Solution Tree Press.
- DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for
enhancing student achievement*. National Education Service.
- DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., & Many, T. (2006). *Learning by doing: A handbook for
professional learning communities at work*. Solution Tree Press.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Herder and Herder.
- Fullan, M. (2006). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.
- Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and
improvement*. Southwest Educational Development Laboratory.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). *Learning together and alone: Cooperative,
competitive, and individualistic learning*. Allyn & Bacon.
- Lieberman, A., & Miller, L. (2011). *Teachers in professional communities: Improving teaching
and learning*. Teachers College Press.
- Lomos, C., Hofman, R. H., & Bosker, R. J. (2011). Professional learning communities: A review
of the literature. *Teaching and Teacher Education*, 27(4), 591–598.

-
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231. <https://doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x>
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221–258. <https://doi.org/10.1007/s10833-006-0001-8>
- Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80–91. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2007.01.004>